

Riikka Purra saf m.fl.

Interpellation om Finlands beredskap för hybridpåverkan som bygger på styrning av migrationsströmmar

Till riksdagen

Bakgrund

Belarus gör aggressiva angrepp vid gränserna till Polen och Litauen genom att utnyttja migranter som illegalt försöker ta sig in i EU. Migranterna kommer huvudsakligen från Mellanöstern via olika rutter till Minsk. Därifrån hänvisas de till EU:s gränser. Belarus har som ambition att pressa EU till förhandlingar bland annat om att häva sanktionerna mot landet. Det är alltså fråga om ett belarusiskt hybridangrepp mot EU.

För att försvara sin inre säkerhet och sina gränser har Polen och Litauen stängt sina gränser mot Belarus och försökt stoppa olaglig gränspassage. Finlands regering har uttryckt sitt ogillande över Belarus aktioner, men dess uttalanden om Finlands åtgärder i en liknande situation har varit oklara och inkonsekventa.

När Turkiet genomförde en påverkansoperation mot Grekland våren 2020 kommenterade statsminister Sanna Marin Finlands beredskap att reagera på hybridpåverkan av det här slaget. På statsministerns frågetimme den 8 mars 2020 sade hon följande om förslaget att göra det möjligt att för viss tid avstå från att ta emot asylansökningar vid hybridstörningar: ”Nå, det är säkert bra att diskutera mer ingående. Som jag sade skulle det vara bra att föra en diskussion om en sådan situation med alla riksdagspartier, som sagt på vilket sätt vi skulle reagera på det tillsammans, om Finland blev utsatt för den här typen av påverkan och påtryckningar genom att desperata människor blir utnyttjade och förda till gränsen.” Men sedan dess har ingenting hänt i den här frågan.

Också de motstridiga kommentarerna från utrikesminister Pekka Haavisto och inrikesminister Maria Ohisalo under den påverkansoperation som Belarus riktat mot Polen väcker frågor. Den 8 november 2021 uttalade sig Haavisto i A-studio på Yle TV1 om förslaget att göra det möjligt att stänga gränserna vid hybridpåverkan: ”Tja, tanken att helt frånga de kriterier och spelregler som fastställts i flyktingkonventionerna, det kommer nog inte att bli aktuellt. Som jag sade, i en sådan situation, fastän det ser våldsamt ut, kan det alltid finnas människor som verkligen behöver humanitärt bistånd och vars liv och hälsa kan stå på spel just då, det måste alltid finnas en möjlighet till det.” Den 9 november skrev Helsingin Sanomat att enligt Ohisalo måste ett gränsövergångsställe vara öppet i enlighet med internationella avtal för att asylsökande ska kunna lämna in sina asylansökningar.

Interpellation IP 5/2021 rd

Men redan mot slutet av samma vecka gav ministrarnas kommentarer en annorlunda bild av läget. Den 13 november sade Haavisto så här om hybridhot i Ykkösaamu på Yle TV1: ”Den här typen av hot måste kunna hanteras genom beredskapslagstiftningen, och jag tror att det vi nu har sett, till exempel vid gränsen mellan Polen och Belarus, hör till det här slaget av hot. Om man vill precisera det här i beredskapslagstiftningen är det bra [...]”. Samma dag skrev Iltasanomat att vår beredskapslag enligt Ohisalo behöver ses över i fråga om punkterna om hybridpåverkan för den händelse att något liknande inträffar som vid den belarusisk-polska gränsen. ”Jag är för en översyn av beredskapslagen till denna del. Vi har nya hotsituationer, risker och hybridpåverkan, som i fråga om Belarus är statsledd människosmuggling”, sade Ohisalo enligt tidningen.

När utrikesministern och inrikesministern samma vecka kommer med uttalanden som strider mot deras egna kommentarer, väcks frågan vilken regeringens linje egentligen är.

Rättsläget

Regeringen framhåller att Finland måste iaktta internationella avtal så att rätten att lämna in asylansökningar alltid finns kvar. Rätten till asyl grundar sig på Genèvekonventionen och EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna. Om sådana avtal inte alls är flexibla i en situation där olaglig migration utnyttjas för hybridattacker, måste vi stödja oss på det folkrättsliga nödförfarandet och införa nationell lag genom vilken mottagandet av asylansökningar kan avbrytas i undantags-situationer. Det är i vilket fall som helst tvivelaktigt att tolka Genèvekonventionen från 1951 på så sätt att den hindrar den rätt till statliga åtgärder som garanteras i grundlagen och internationella avtal för att förhindra att den nationella säkerheten äventyras.

Minister Ohisalo har sagt att vi i Finland har förberett oss på massinvandring på många sätt. Men regeringens sätt att reagera på situationen inbegriper inte något sådant alternativ som verkligen skulle sätta stopp för hybridpåverkan. Enligt den gällande lagstiftningen blir alla som söker asyl och säger ”asylum” insläppta i landet. Några konkreta och framför allt snabba löften om lagreformer har regeringen inte kommit med fastän många har krävt sådana reformer och ställt frågor om detta.

Det är förståeligt och också viktigt för alla EU-länder att det blir möjligt att stänga gränserna för statligt riggad massinvandring. När gränserna förblir öppna oberoende av läget skapas förutsättningar just för det som Belarus är ute efter. Att släppa in migranterna skulle åter leda till en situation där de vandrar runt i Europa till de länder de anser vara bäst och orsakar oordning med tanke på både säkerheten och välfärdssystemets hållbarhet.

Prejudikat om exceptionella situationer till följd av ett stort antal migranter har behandlats vid Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen). År 2020 konstaterade Europadomstolen i fallet Spanien att det är möjligt att vägra inresa om asylsökande utan vägande skäl underlåter att iaktta möjligheterna till laglig gränspassage, i synnerhet genom att samlas i stora grupper och använda våld. Trots detta måste det finnas möjlighet att ansöka om internationellt skydd. Europadomstolen har dessutom genom interimistiska förordnanden bestämt att Litauen inte får återsända migranter som redan befinner sig på litauiskt territorium till Belarus. Samtidigt har det genom ett motsvarande interimistiskt förordnande bestämts att en suverän stat har rätt att

Interpellation IP 5/2021 rd

besluta vem den släpper in på sitt territorium, förutsatt att övriga internationella förpliktelser beaktas.

Gränsbevakningslagen gör det möjligt att temporärt begränsa trafiken vid gränsövergångsställena för att underlätta trafiken och kontrollerna. Dessutom kan statsrådet besluta att ett gränsövergångsställe ska stängas för viss tid eller tills vidare, om stängningen är nödvändig för att avvärja ett allvarligt hot mot den allmänna ordningen, den nationella säkerheten eller folkhälsan. Inrikesministern har hänvisat till denna möjlighet, men samtidigt betonat att en av gränsstationerna alltid måste vara öppen för asylansökningar, eftersom stängning av gränsövergångsställen inte får hindra ansökan om internationellt skydd.

EU och dess medlemsländer har nu ett motstridigt läge i fråga om skyldigheter, rättigheter, säkerhet och skydd av gränserna. För Finlands del kan man med fog anta att om de migranter som utnyttjats för hybridattacken närmar sig Finland, kommer regeringen att påminna gränsmyndigheterna om en handlingsmodell som möjliggör inresa i enlighet med internationella avtal och inrätta förläggningar på rekordtid.

Åtgärder

På EU-nivå måste vi hjälpa Polen och andra målländer att förhindra hybridangrepp och dämpa upp eventuell sekundär migration från Polen och andra målländer.

På nationell nivå måste vi stoppa de asylsökande vid gränsen vid ett hybridangrepp. Vi föreslår att det i Finlands lagstiftning omedelbart införs en paragraf om nödsituationer med stöd av vilken mottagandet av asylansökningar kan avbrytas i situationer med massinvandring i syfte att trygga nationell säkerhet och allmän ordning.

Med hänvisning till 43 § i Finlands grundlag framställer vi följande interpellation till den minister som saken gäller:

Stöder regeringen Polens och Litauens beslut att temporärt inte ta emot asylansökningar,

varför har utrikesministern och inrikesministern under krisen i Polen gett motstridiga uttalanden om möjligheten att avbryta asylansökan i en situation med hybridpåverkan,

vilket av utrikesministerns och inrikesministerns uttalanden är hela regeringens ståndpunkt i frågan om möjligheten att avbryta asylansökan,

gäller fortfarande det som inrikesminister Ohisalo har konstaterat att om en motsvarande situation uppstod vid Finlands yttre gräns, skulle åtminstone ett gränsövergångsställe vara öppet och redo att ta emot asylansökningar,

kommer regeringen snarast att lämna riksdagen förslag till en paragraf om nödsituationer, enligt vilken mottagandet av asylansökningar kan avbrytas med hänvisning till allmän ordning och nationell säkerhet i situationer med massinvandring som organiseras av en främmande makt,

Interpellation IP 5/2021 rd

enligt vilken tidsplan kommer regeringen att lägga fram en sådan proposition, om en sådan blir aktuell,

vad avser regeringen att göra för att trygga gränskontrollen och gränssäkerheten vid Finlands yttre gränser,

hur förbereder sig regeringen på att förhindra okontrollerad olaglig inresa till Finland, och

hur tänker regeringen förhindra att personer som fått avslag på sin asylansökan olagligt stannar kvar i landet?

Interpellation IP 5/2021 rd

Helsingfors 16.11.2021

Riikka Purra saf
Kai Mykkänen saml
Päivi Räsänen kd
Harry Harkimo liik
Sanna Antikainen saf
Juho Eerola saf
Ritva Elomaa saf
Jussi Halla-aho saf
Petri Huru saf
Olli Immonen saf
Vilhelm Junnila saf
Kaisa Juuso saf
Arja Juvonen saf
Toimi Kankaanniemi saf
Ari Koponen saf
Jari Koskela saf
Jouni Kotiaho saf
Sheikki Laakso saf
Rami Lehto saf
Mikko Lundén saf
Leena Meri saf
Juha Mäenpää saf
Jani Mäkelä saf
Jukka Mäkynen saf
Veijo Niemi saf
Mika Niikko saf
Tom Packalén saf
Mauri Peltokangas saf
Sakari Puisto saf
Lulu Ranne saf
Mari Rantanen saf
Minna Reijonen saf
Jari Ronkainen saf
Sami Savio saf
Jenna Simula saf
Riikka Slunga-Poutsalo saf
Ville Tavio saf
Sebastian Tynkkynen saf
Veikko Vallin saf
Ville Vähämäki saf
Jussi Wihonen saf
Heikki Autto saml
Markku Eestilä saml
Sanni Grahn-Laasonen saml

Interpellation IP 5/2021 rd

Janne Heikkinen saml
Antti Häkkänen saml
Kalle Jokinen saml
Atte Kaleva saml
Pihla Keto-Huovinen saml
Marko Kilpi saml
Jari Kinnunen saml
Pauli Kiuru saml
Jukka Kopra saml
Mia Laiho saml
Matias Marttinen saml
Sari Multala saml
Paula Risikko saml
Wille Rydman saml
Janne Sankelo saml
Sari Sarkomaa saml
Arto Satonen saml
Ruut Sjöblom saml
Mari-Leena Talvitie saml
Kari Tolvanen saml
Elina Valtonen saml
Heikki Vestman saml
Sofia Vikman saml
Anne-Mari Virolainen saml
Sinuhe Wallinheimo saml
Ben Zyskowitz saml
Ilkka Kanerva saml
Terhi Koulumies saml
Jaana Pelkonen saml
Sari Essayah kd
Peter Östman kd
Sari Tanus kd
Antero Laukkanen kd
Petteri Orpo saml
Pia Kauma saml